Приложение към т. 1

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА „МЛАДИ УЧЕНИ И ПОСТДОКТОРАНТИ - 3“

1. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРОГРАМАТА

Липсата на интерес при младите хора към научноизследователската кариера продължава да бъде една от устойчивите негативни тенденции в Европа и в частност в България през последните години. Това се наблюдава въпреки предприетите мерки на национално ниво за повишаване на възнагражденията във висшите училища и научните организации, както и увеличаването на стипендиите за докторанти. Основните предизвикателства остават свързани с ограничените възможности за професионално развитие, недостатъчната видимост на научните постижения и липсата на дългосрочна перспектива за младите изследователи.

В същото време конкуренцията за висококачествен човешки капитал и научни таланти непрекъснато се засилва както на европейско, така и на глобално ниво. В този контекст е от ключово значение да се продължи с прилагането на устойчиви политики за подкрепа на кариерното развитие на изследователите, включително чрез създаване на благоприятна научна среда, стимули за иновации и възможности за международна мобилност. Необходимо е също така да се въведат ефективни механизми за насърчаване на научната дейност в приоритетни области, които допринасят за икономическата трансформация и технологичния напредък на страната.

Именно заради това е изключително важно да се продължи с националните инициативи, които да стимулират младите учени и да улеснят професионалната им реализация. В периода 2018 – 2021 г. се изпълняваше приетата с Решение № 577/17.08.2018 г. на Министерския съвет национална програма „Млади учени и постдокторанти“, която приключи успешно. По програмата са стимулирани над 1000 млади учени и над 850 постдокторанти от общо 17 организации бенефициенти. За тези два периода най-голям брой млади учени (371) са подкрепени в Българската академия на науките (БАН), а най-голям брой постдокторанти (281) – в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ (СУ). Индикаторите за изпълнението ѝ като брой публикации в индексирани и реферирани издания, участия в конференции, извършени проучвания и изследвания в повечето случаи надвишават

заложените. В резултат на успешното пилотно изпълнение на този инструмент бе разработено и второ издание на програмата – националната програма „Млади учени и постдокторанти – 2“, одобрена с Решение № 206/07.04.2022 г. на Министерския съвет. Срокът ѝ на изпълнение е до 31.12.2025 г. Бенефициентите по нея са общо 30, измежду които БАН, Селскостопанската академия, Военномедицинската академия, Националният център по заразни и паразитни болести, Националният институт по метеорология и хидрология и 25 държавни висши училища. Резултатите от първия ѝ етап потвърждават ефективното и успешно изпълнение на програмата и това обуславя нуждата от продължаване на усилията на държавата в тази насока. Необходимо е да продължат стимулирането и насърчаването на научната работа в приоритетни области чрез подкрепа на кариерното развитие на изследователите в България.

Програмата „МЛАДИ УЧЕНИ И ПОСТДОКТОРАНТИ - 3“ (НП МУПД - 3) продължава една успешна практика за привличане и подкрепа на кариерното развитие на млади учени (МУ) и постдокторанти (ПД) в българските публични научни организации (НО) и държавни висши училища (ДВУ). Тя е и в съответствие със специфична цел 3 на Националната стратегия за развитието на научните изследвания в Република България 2017 – 2030 (НСРНИ), а именно – привличане и задържане на талантливи млади хора за научноизследователска работа и въвеждане на подкрепящи мерки, които да направят България активен участник в Европейското научноизследователско пространство (ЕНП). Програмата ще стимулира МУ и ПД към активна научна дейност и ще подпомогне тяхното кариерно развитие, допринасяйки за устойчивото възпроизвеждане на научния капацитет в страната. Програмата изпълнява и препоръките на международния експертен панел, реализиран в рамките на Инструмента на Рамковата програма на Европейския съюз на научни изследвания и иновации (Хоризонт 2020) за подкрепа на политиките, която се отнася за насърчаване на МУ и ПД и подпомагане развитието на тяхната кариера.

2. СРОК НА ПРОГРАМАТА: от 2026 г. до края на 2029 г.

3. ОБЩ ИНДИКАТИВЕН БЮДЖЕТ НА ПРОГРАМАТА – 8 000 000 евро, предоставен еднократно на бенефициентите през 2026 г. Финансирането на дейностите по Националната програма се извършва със средства, осигурени от средствата за изпълнение на НСРНИ в

централния бюджет, които се предоставят чрез бюджета на Министерството на образованието и науката (МОН) на бенефициентите – публични НО и ДВУ.

4. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА

Специфична цел на НП МУПД - 3 е привличане, задържане и развитие на висококвалифицирани МУ и ПД, което да допринесе за устойчиво възпроизвеждане на научния капацитет и за осигуряване на реинтеграция и професионална реализация на млади и перспективни научни кадри, както и създаване на благоприятна среда за обмен на научни идеи. Крайната цел е създаване на ново поколение висококвалифицирани учени, провеждащи качествени научни изследвания, отговорни към обществото и генериращи резултати, които подпомагат изпълнението на НСРНИ.

5. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Повишаване броя на младите хора, избиращи научна кариера в ДВУ и публични НО, с програмна акредитация за образователната и научна степен „доктор“ от Националната агенция за оценяване и акредитация, провеждащи висококачествени научни изследвания по обществено значими теми.

6. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМАТА

Програмата МУПД - 3 предоставя възможност за постигане на устойчиво увеличаване на броя на младите хора, занимаващи се с научна дейност, и намаляване на „изтичането на мозъци“ след придобиване на образователната степен „магистър“ и образователната и научна степен „доктор“. Чрез нея се създава среда за обмен на научни идеи, реинтеграция и реализация на млади и перспективни учени, както и за насърчаване на изследователската им дейност в България.

7. БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ПРОГРАМАТА

Бенефициенти по програмата са ДВУ и публични НО с програмна акредитация за образователната и научна степен „доктор“ от Националната агенция за оценяване и акредитация и с интензивност на научна продукция (брой публикации на учен общо за последните три завършени календарни години, за които е налична пълна информация преди годината на стартиране на програмата) над единица съгласно информация, получена от

базите данни *Web of Science и Scopus*. Средствата по програмата се разпределят към бенефициентите пропорционално на интензивността на научната им продукция и на броя на научноизследователския им състав (изследователи с образователна и научна степен „доктор“ и тези, заемащи академичните длъжности – асистент, главен асистент, доцент и професор), назначен на трудов договор към края на 2024 година по информация, получена от Националния център за информация и документация.

8. ПРИНЦИП, СРОКОВЕ, ЕТАПИ НА ФИНАНСИРАНЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА. РЕД ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ И ОТЧИТАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

В 30-дневен срок след одобряване на програмата от Министерския съвет със заповед на министъра на образованието и науката се създава вътрешноведомствена комисия, която еднократно при стартиране на програмата определя бенефициентите по нея съгласно описания в Програмата механизъм и съответно размера на средствата, които ще получат за изпълнението ѝ. Комисията в МОН организира, координира, контролира и наблюдава изпълнението на програмата и одобрява финалните отчети на организациите бенефициенти. Тя може да привлича и външни експерти за подпомагане на работата си.

До два месеца след сформирането на комисията МОН публикува на електронната си страница информация за стартирането на програмата, списъка на ДВУ и НО и разпределението на средствата към тях за целия срок на програмата. В срок до два месеца след стартирането ѝ средствата за изпълнение на програмата се предоставят на организациите бенефициенти.

Организациите бенефициенти са пряко отговорни за популяризирането на програмата сред потенциалните участници в нея и за качественото ѝ изпълнение. За подбор на участниците по програмата те са длъжни да провеждат конкурсни процедури, като публикуват електронна обява на сайта си за откриването ѝ, а за постдокторантите и на електронния портал *Euraxess*. Получените по програмата средства се преразпределят от организациите бенефициенти между структурните им звена по правила и критерии, разработени и приети с решение на ръководните им органи. Правилата и критериите трябва да отчитат приноса на всяко структурно звено към общата научна продукция на бенефициента и броя на научноизследователския им състав, назначен на трудов договор, както и да отразяват конкретната научна специфика на звената и да допринасят за постигането на индикаторите на програмата в най-голяма степен. Към научната продукция

се отчита тази, отразена в базите данни Web of Science и Scopus. Аналогична процедура се прилага и при разпределение на средствата между отделните научни групи в съответното звено.

Във всяка организация бенефициент, получила средства по програмата, се сформира комисия, която разпределя получените по програмата средства към структурните си звена и разработва механизъм и правила за прозрачен **конкурсен** подбор на кандидатите. Комисията може да въвежда изисквания и критерии за подбор на кандидатите спрямо спецификата и приоритети си само в случай че не противоречат на минималните изисквания на Програмата. Решенията на комисията се одобряват от ръководните органи на организацията бенефициент. Финансирането и броят на подпомогнатите МУ и ПД в отделните структурни звена се определят от тях и се утвърждават от комисията на организацията бенефициент.

При назначаване на участниците по програмата могат да се използват длъжностни наименования от Националната класификация на професиите и длъжностите от 2011 г., отговарящи на основните функции и задачи, които ще изпълняват лицата, като след длъжностното наименование работодателят може да добави допълнително уточнение (млад учен или постдокторант). В срок до три месеца след получаване на финансирането организацията бенефициент трябва да назначи участниците по програмата, след което да публикува на електронната си страница информация за класираните участници за съответния етап.

До два месеца след приключване изпълнението на програмата организациите бенефициентите предоставят в МОН подробни отчети за изразходваните средства (поотделно за назначените МУ и ПД със съответните доказателства, че през отчетния период те са отговаряли на условията за МУ и ПД, разписани в Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите), резултатите от изпълнението на програмата и приноса за постигането на индикаторите на програмата. Отчетите се попълват в разработена от МОН отчетна форма, придружена от следните документи:

- Състав на комисия, разработила механизма, критериите и правилата за прозрачен подбор на кандидатите. Одобрените от ръководния орган механизъм, критерии и правила за подбор на кандидатите;
- Протоколи от заседанието на комисията и документи, от които е видно одобрението на решенията на комисията от ръководните органи на бенефициента;

- Доказателствен материал за публикуваните конкурси на сайта на структурното звено и на електронния портал *Euraxess*;
- Разпределение на получените по програмата средства между структурните звена на организацията. Правилата и критериите, по които е извършено разпределението, и копие на решението на ръководните органи.

Вътрешноведомствената комисия в МОН извършва проверка и анализ, оценява резултатите от изпълнението на програмата и прави обосновано предложение за приемане или не на отчета. В случай че комисията констатира неправомерно назначени участници по програмата или други нарушения от страна на организациите бенефициенти, прави обосновано предложение за възстановяване на неправомерно разходваните средства. Комисията може да изиска и допълнителни документи, необходими за извършване на прегледа на отчета и извършването на анализа. При наличие на неизразходвани средства по програмата в края на изпълнението ѝ или при незадоволителни резултати от изпълнението ѝ средствата се възстановяват на МОН в срок до един месец след получаване на уведомлението от МОН.

9. ФИНАНСИРАНЕ ПО ПРОГРАМАТА

Националната програма е разделена на два модула – модул „Млади учени“ и модул „Постдокторанти“. Разпределението на средствата по двата модула става от организацията бенефициент, като за изпълнението на модул МУ се отделят най-малко 50% от предоставените средства, а за модул ПД – най-малко 20%. При липса на кандидати за единия модул, средствата могат да се пренасочат към другия.

9.1. МОДУЛ „МЛАДИ УЧЕНИ“

Специфичната цел на този модул са привличането и задържането на перспективни млади хора за научноизследователска работа, както и увеличаване броя на младите учени в страната чрез осигуряване на по-привлекателни възнаграждения.

Допустими кандидати:

„Млад учен“ е лице, което извършва научноизследователска и научно-образователна дейност във висше училище и/или научна организация след придобиване на първа образователно-квалификационна степен „магистър“, но не

повече от 10 години след придобиването ѝ. В този период не се включва времето, през което лицето ползва отпуск поради бременност и раждане, отглеждане на дете или поради временна неработоспособност, продължила повече от 6 месеца без прекъсване, и е в обективна невъзможност да извършва научноизследователска и научно-образователна дейност

По време на участието си в програмата, което е за минимум 6 месеца, кандидатите трябва да отговарят на определението за МУ в ЗННИИ. Кандидати по този модул могат да:

- са новоназначени по програмата в организацията бенефициент, които отговарят на условието за млад учен;
- заемат академичната длъжност „асистент“ или „главен асистент“ (с минимум шест месеца стаж към датата на кандидатстване) и са на трудов договор в организацията бенефициент;
- са докторанти, отчислени с право на защита и назначени на трудов договор в организацията бенефициент;
- са докторанти в редовна, задочна форма на обучение или такива на самостоятелна подготовка, зачислени минимум шест месеца преди датата на кандидатстване в организацията бенефициент;
- са специалисти с висше образование, които отговарят на условието за млад учен и са на трудов договор в организацията бенефициент.

Допустими разходи за стимулиране на МУ:

– за месечни възнаграждения – средствата по модула могат да бъдат използвани както за основни месечни възнаграждения на **новоназначени, които не могат да бъдат по-малко от 80% от назначените млади учени по модула**, така и за допълнителни месечни възнаграждения на **вече назначени в организацията бенефициент МУ (до 20% от назначените)**, както следва:

- за **месечни възнаграждения на новоназначени МУ**– не по-ниски от 150% от минималната работна заплата за страната с включени средства за осигуровки за сметка на работодател. Назначението е на основен трудов договор на пълен работен ден при 8-часова ангажираност.

- за **допълнителни месечни възнаграждения на вече назначени МУ** – размерът им се изчислява пропорционално на действителната часова ангажираност спрямо горното възнаграждение, с включени средства за осигуровки за сметка на работодател. Назначението е с анекс към основният трудов договор при минимум 4-часова ангажираност.

– за изпълнение на научноизследователските задачи (до 20% от цялата сума на гранта) – за командировки, закупуване на материали, консумативи, специализирано оборудване, информационни продукти, компютри, принтери, публикации в списания с отворен достъп[1] и др.

Допустими разходи за организацията-бенефициент:

– за оценка на кандидатите – до 1% от предвидената за модула от организацията бенефициент сума.

9.2. МОДУЛ „ПОСТДОКТОРАНТИ“

Специфичната цел на този модул е както да стимулира млади учени с придобита образователна и научна степен „доктор“ да провеждат висококачествена изследователска дейност в български ДВУ и НО, така и да повиши научното ниво на организациите бенефициенти.

Посредством участието си в Програмата постдокторантите ще натрупат по-голям изследователски опит и компетентност, ще развият по-високо ниво на самостоятелност, с което ще се повиши тяхната квалификация. Това ще им даде възможност да развият по-високо ниво на независимост, да усъвършенстват техническите си умения и да фокусират изследователските си интереси.

От друга страна, Програмата ще допринесе за трансфер на опит и знания към организацията бенефициент, за развитие на конкурентни и съвременни научни направления и за стимулиране на индивидуалния потенциал за иновации на високо ниво като фундаментална стъпка за развитието на устойчива иновационна среда. Така ще се създадат

[1] МОН предоставя възможност за безплатно публикуване на определен брой статии на година с отворен достъп в резултат на подписаното споразумение с издателство Elsevier, което е със срок до м. февруари 2029 г. Повече информация може да се открие на следната страница: https://www.elsevier.com/open-access/agreements/bulgaria. Публикуването на статии в Българския портал за отворена наука (https://bpos.bg) също е безплатно.

по-тесни връзки с други научни организации и висши училища, което ще стимулира формирането на мултидисциплинарни колективи.

Допустими кандидати

Кандидати по този модул могат да бъдат учени с придобита ОНС „доктор“ в страната или в чужбина. Те трябва да покриват минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ по научни области и/или професионални направления, в които кандидатстват, съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагането му.

По време на участието им в Програмата, което е минимум 6 месеца, кандидатите трябва да отговарят на определението за постдокторант: учен, който е придобил първа ОНС „доктор”, **но не повече от осем години след придобиването ѝ**. В този период не се включва времето, през което лицето ползва отпуск поради бременност и раждане, отглеждане на дете или поради временна неработоспособност, продължила повече от 6 месеца без прекъсване, и е в обективна невъзможност да извършва научноизследователска и научно-образователна дейност.

Изисква се минимум 80% от назначените постдокторанти по модула да са **външни** за организацията бенефициент. В случаите, в които организацията, от която мигрират, е ВУ или НО от страната, тя трябва да даде съгласие за участие в Програмата, както и да поеме ангажименти за пускане на кандидата в неплатен отпуск при запазване на щатното му място и използване на освободения финансов ресурс за стимулиране на млади учени.

Допуска се 20% от назначените ПД по модула да са служители на организацията бенефициент.

В този модул задължително се кандидатства с подаване на проектно предложение в организацията бенефициент, което да отговаря на следните изисквания: да е в актуална тематика и на високо научно ниво, да е представена детайлна работна програма за периода на проекта и подробен финансов план, придружен с обосновка. Предложението се подава на български и/или на английски език в съответствие с разработените от организацията бенефициент насоки за кандидатстване.

Срок за изпълнение на проектното предложение: до 12 месеца с възможност за продължение в рамките на периода на изпълнение на Програмата.

Допустими разходи за подкрепа на ПД:

– до 85% за месечно възнаграждение – средствата по модула могат да бъдат използвани както за основни месечни възнаграждения на **новоназначени ПД**, така и за допълнителни месечни възнаграждения на **вече назначени в организацията бенефициент ПД**, както следва:

- за новоназначени в организацията бенефициент постдокторанти – не по-ниско от 250% от минималната работна заплата за страната и не по-високо от 300% от минималната работна заплата за страната (с включени средства за осигуровки за сметка на работодател). Назначението е на основен трудов договор на пълен работен ден при 8-часова ангажираност;
- за допълнителни месечни възнаграждения на ПД, служители на организацията-бенефициент – изчислява се пропорционално на действителната часова ангажираност спрямо горното възнаграждение. Назначението е с анекс към основният трудов договор при минимум 4-часова ангажираност.

– до 15% от средствата по проекта могат да се използват за мобилност: за командировки (пътни, дневни и квартирни), теренна работа, заплащане на такси за правоучастие в научни форуми.

– до 25% от средствата по проекта могат да се използват за материали и консумативи, необходими за осъществяване на научните изследвания в приемащата организация-бенефициент и за публикации в списания с отворен достъп[2];

– При **назначаване на ПД** от друга държава или от друго населено място от това на организацията бенефициент се отпускат допълнително до 500 евро месечно за квартирни разходи.

Допустими разходи за организацията бенефициент:

– до 5% непреки разходи – за режийни и за административно обслужване на проекта от организацията бенефициент.

– до 4% за оценка на проектните предложения и отчетите.

[2] МОН предоставя възможност за безплатно публикуване на определен брой статии на година с отворен достъп в резултат на подписаното споразумение с издателство Elsevier, което е със срок до м. февруари 2029 г. Повече информация може да се открие на следната страница: https://www.elsevier.com/open-access/agreements/bulgaria. Публикуването на статии в Българския портал за отворена наука (https://bpos.bg) също е безплатно.

10. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА И ИНДИКАТИВНИ ПАРАМЕТРИ, ПОСТИГНАТИ ОБЩО ОТ ВСИЧКИ БЕНЕФИЦИЕНТИ:

- брой подкрепени млади учени – целева стойност 1000 за целия ѝ период;
- брой финансирани грантове на постдокторанти – целева стойност 800 за целия ѝ период;
- брой публикации в издания, индексирани и реферирани в Scopus и/или Web of Science с участие на МУ и/или ПД, финансирани по Програмата – 1500 за целия ѝ период на изпълнение на Програмата;
- брой заявки за патенти/полезни модели с участието на МУ и/или ПД, финансирани по Програмата – 10 за целия ѝ период на изпълнение на Програмата;
- брой участия на МУ и ПД в международни конференции, семинари и работни срещи – целева стойност 500 за целия период на изпълнение
- брой защитени докторски дисертации от МУ, участници в Програмата – целева стойност 100 за целия ѝ период;
- брой финансирани научни проекти по програми на ЕС или други международни грантови схеми, в които участват МУ и ПД, финансирани по Програмата – целева стойност 30 за целия ѝ период.

Бенефициентите по Програмата са отговорни за постигането на показателите за изпълнение на Програмата, пропорционално на получените от тях средства.

11. МОНИТОРИНГ

Ежегодно, до края на месец януари, организациите бенефициенти представят в МОН статистически отчети за предходната календарна година с информация за назначените по програмата участници съгласно разработена от МОН отчетна форма.

При реализацията на Програмата вътрешноведомствената комисия от МОН осъществява координация, контрол и наблюдение на изпълнението ѝ, а в края на Програмата, след представяне на окончателни отчети, изготвя доклад, включващ:

- информация за изпълнението на заложените показатели;
- информация за евентуални нередности и възникнали проблеми;
- информация за усвоените средства по Програмата.

Отчетът се публикува на електронната страница на Министерството на образованието и науката.

12. ДЕМАРКАЦИЯ

Средствата по националната програма не могат да се използват за същите дейности, финансирани от фондовете на Европейския съюз, друго национално финансиране, както и други донорски програми.